

APENDICE II

Consiliul European Comitetul de Miniștri

Recomandarea Rec (2001)15 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind predarea istoriei în Europa secolului al XXI-lea

*(Adoptată de Comitetul de Miniștri pe 31 octombrie 2001
la a DCCI a întâlnire a Reprezentanților Miniștrilor)*

Comitetul de Miniștri, în conformitate cu articolul 15.b din Statutul Consiliului European,

Reamintind că scopul Consiliului European este acela de a tinde spre o mai mare unitate între membrii săi;

Având în vedere Convenția Culturală Europeană, semnată la Paris, la 19 decembrie 1954, care a chemat statele semnatare să încurajeze studierea istoriei și civilizației celorlalte părți semnatare și să promoveze aceste studii pe teritoriile celorlalte părți contractante;

Reamintind întâlnirile de la Viena (1993) și Strasbourg (1997), la care șefii de stat și de guvern din Consiliul European:

– și-au exprimat dorința de a face din Consiliul European un organism capabil să răspundă provocărilor secolului al XXI-lea;

– au arătat nevoia unei mai puternice încrederi și înțelegeri reciproce între popoare, care se poate împlini prin elaborarea unei programe de predare a istoriei, care să elimine prejudecățile și să sublinieze influențele reciproce pozitive ce au dominat țările, religiile și ideile în dezvoltarea istorică a Europei;

– au reafirmat dimensiunile culturale și educaționale ale provocărilor majore din Europa de mâine.

Confirmând că falsificarea ideologică și manipularea istoriei sunt incompatibile cu principiile fundamentale ale Consiliului European, așa cum au fost stabilite în Statutul său;

Reamintind recomandările Adunării Parlamentare asupra dimensiunii europene a educației (Recomandarea 1111 (1989)) și asupra istoriei și studiului ei în Europa (Recomandarea 1283 (1996));

Reamintind Rezoluția nr. 1 adoptată la a XIX-a Sesiune a Conferinței Permanente a Miniștrilor Europeni ai Educației, pe tema tendințelor și problemelor comune, în domeniul educației din Europa (Kristiansand, Norvegia 1997) și Concluziile și Rezoluțiile celei de-a XX-a Sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Europeni ai Educației asupra proiectului *Studierea și predarea istoriei Europei în secolul al XX-lea* (Cracovia, Polonia, 2000);

Reamintind declarația adoptată la Conferința Neoficială a Miniștrilor Educației din Europa de Sud-Est (Strasbourg, 1999), în care s-a recomandat ca activitățile cu caracter practic să fie întreprinse în ariile tematice în care Consiliul Europei are o veche și recunoscută expertiză, inclusiv în domeniul predării istoriei;

Luând în considerare Declarația adoptată la Conferința Regională a Miniștrilor Educației din țările caucaziene (Tbilisi, Georgia, 2000);

Ținând seamă de Recomandarea Nr. R(98)5 a Comitetului de Miniștri către Statele membre asupra educării în domeniul moștenirii culturale, în care miniștrii au confirmat că activitățile educaționale din sfera moștenirii culturale dau un sens viitorului, oferind o mai bună înțelegere a trecutului;

Luând în considerare Rezoluția Comitetului de Miniștri (98)4 asupra intereselor culturale ale Consiliului Europei;

Ținând seamă de Recomandarea Nr. R(2000)1 a Comitetului de Miniștri către Statele membre asupra cooperării culturale transfrontaliere între comunități teritoriale sau autorități din domeniul cultural, în care miniștrii au afirmat că activitățile transfrontaliere permit tinerilor să înțeleagă mai bine diversitatea tradițiilor culturale și istorice;

Luând în considerare rezoluțiile adoptate la a V-a Conferință a Miniștrilor Europeni ai Culturii (Portoroz, Slovenia, 2001), în care miniștrii au reafirmat că predarea istoriei trebuie să aibă ca punct de plecare înțelegerea și explicarea patrimoniului și trebuie să sublinieze caracterul transfrontalier al patrimoniului;

Ținând seamă de Recomandarea Nr. R(2003)13 a Comitetului de Miniștri către statele membre asupra unei politici europene privind accesul la în arhive, în care miniștrii, având în vedere interesul crescând al

publicului pentru istorie și observând că o înțelegere mai bună a istoriei europene recente ar putea contribui la prevenirea conflictelor, au cerut o politică europeană de acces la arhive, care să aibă la bază principii compatibile cu valorile democratice;

Reamintind Recomandarea Nr. R(97)20 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind „apologia urii” în care *apologia urii* reprezintă toate formele de exprimare care propagă, incită, promovează și justifică ura rasială, xenofobia și antisemitismul și în care se subliniază că impactul „apologiei urii” asupra omului este mult mai devastator atunci când este difuzat prin mijloacele de comunicare în masă;

Luând în considerare activitatea anterioară a Consiliului Europei în domeniul predării istoriei, care a avut la bază ideea reconcilierii și a influențelor pozitive reciproce între oameni, cum este activitatea sa din perioada postbelică, care s-a concentrat pe eliminarea stereotipiilor și prejudecăților din manualele de istorie și pe proiectul *Istoria în noua Europă* și programul *Predarea istoriei și noua inițiativă a Secretarului General*, care au ajutat republicile din fosta Uniune Sovietică să elaboreze metodologii pentru a moderniza predarea istoriei, să realizeze noi cărți de istorie și să pregătească profesorii în consecință;

Lunând în considerare rezultatele proiectului *Predarea și învățarea istoriei Europei în secolul al XX-lea* și toate materialele didactice prezentate la Conferința finală a proiectului *Secolul al XX-lea – Confluență de idei*, ținută simbolic la „Casa Istoriei” din Republica Federală a Germaniei (Haus des Geschichte in Bonn, Germania, 2001);

Observând că proiectul *Studierea și predarea istoriei Europei în secolul al XX-lea* a făcut posibil, printre altele:

– să se facă progrese apreciabile în elaborarea unui concept pluralist și tolerant de predare a istoriei, *inter alia*, prin dezvoltarea cercetării individuale și a capacităților de analiză;

– să se scoată în evidență inovațiile educaționale, folosindu-se atât tehnologiile informației, cât și noile surse de material didactic;

– să se ofere exemple de abordări deschise, ale problemelor centrale ale istoriei europene a secolului al XX-lea;

Recomandă ca guvernele statelor membre, respectând structurile lor constituționale, situația națională sau locală și sistemele de educație:

- să-și însușească principiile stabilite în apendicele acestei Recomandări, pentru a iniția reforme în predarea istoriei și în pregătirea profesorilor de istorie;
- să asigure prin proceduri la nivel național, regional și local ca organismele publice sau private relevante să ia la cunoștință principiile expuse în această Recomandare, apelând la documentele de referință care stau la baza prezentei Recomandări, în special la resursele pregătite de proiectul *Predarea și învățarea istoriei Europei în secolul al XX-lea*;
- pe baza unor reglementări ce urmează a fi stabilite, să ia măsuri permanente pentru desfășurarea de activități referitoare la predarea istoriei, pentru a întări relațiile de încredere și de toleranță reciprocă între state și pentru a răspunde provocărilor secolului al XXI-lea;
- să adopte un mod de abordare integrat, folosind alte proiecte ale Consiliului Europei, în special proiectul *Educație pentru cetățenie democratică*, precum și proiecte vizând moștenirea culturală;
- să ceară Secretarului General al Consiliului Europei să supună prezenta Recomandare atenției statelor care fac parte din Convenția Culturală Europeană, dar nu sunt membre ale Consiliului Europei.

Appendice la Recomandarea Rec (2001)15

1. Obiectivele predării istoriei în secolul al XXI-lea

Predarea istoriei într-o Europă democratică trebuie:

- să ocupe un loc esențial în educarea unor cetățeni responsabili și activi și în dezvoltarea respectului pentru toate tipurile de alteritate, bazat pe înțelegerea identității naționale și pe principiile toleranței;
- să fie un factor decisiv în reconcilierea, recunoașterea, înțelegerea și încrederea mutuală între oameni;
- să joace un rol esențial în promovarea valorilor fundamentale, cum sunt toleranța, înțelegerea reciprocă, drepturile omului și democrația;
- să fie parte fundamentală în construcția liber-consimțită a Europei, bazată pe o moștenire comună culturală și istorică, îmbogățită prin diversitate, chiar dacă are aspecte conflictuale și câteodată dramatice;
- să fie parte dintr-o politică educațională care joacă un rol direct în dezvoltarea și progresul tineretului, în ceea ce privește participarea lui activă la construirea Europei și la dezvoltarea pașnică a societăților umane în perspectivă globală, în spirit de înțelegere și încredere reciprocă;

– să facă posibilă dezvoltarea abilității intelectuale a elevilor de a analiza și interpreta informația, în mod critic și responsabil, prin intermediul dialogului, al căutării adevărului istoric și al dezbaterii deschise, bazate pe o perspectivă multilaterală asupra problemelor controversate și sensibile;

– să ajute cetățenii europeni să-și îmbogățească identitatea individuală și colectivă, prin cunoașterea moștenirii istorice comune, în dimensiunile sale globale europene, naționale, regionale și locale;

– să fie un instrument de prevenire a crimelor împotriva umanității.

2. Predarea istoriei

Predarea istoriei nu trebuie să fie un instrument de manipulare ideologică, de propagandă sau să fie folosită pentru promovarea ideilor intolerante și ultranaționaliste, xenofobe, rasiste sau antisemite.

Cercetarea istorică sau istoria predată în școli nu poate fi compatibilă cu valorile democratice și cu Statutul Consiliului Europei dacă permite sau promovează utilizări greșite ale istoriei prin:

– falsificarea sau crearea unei mărturii false, statistici falsificate, imagini false etc.;

– fixarea pe un eveniment pentru a justifica sau anula un altul;

– distorsionarea trecutului cu scop de propagandă;

– o versiune excesiv naționalistă a trecutului, care poate crea dihotomia „noi” și „ei”;

– abuz al documentului istoric;

– negarea faptului istoric;

– omiterea faptului istoric.

3. Dimensiunea europeană în predarea istoriei

Așa cum construcția Europei este expresia atât a unei decizii liber-consimțite a europenilor, cât și a unei realități istorice, este necesar:

– să se arate relațiile istorice continue la nivel local, regional, național și european;

– să se încurajeze predarea perioadelor și evoluțiilor cu cea mai evidentă dimensiune europeană, în special evenimentele și tendințele culturale sau istorice care au la bază conștiința europeană;

– să se folosească fiecare mijloc disponibil, în special tehnologia informației, pentru a se promova cooperarea și schimbul de proiecte între școli, pe teme legate de istoria Europei;

– să se stimuleze interesul elevilor pentru istoria altor țări europene;

– să se introducă sau să se dezvolte predarea istoriei construirii Europei însăși;

Pentru a promova dimensiunea europeană în predarea istoriei într-o Europă lărgită, democratică și pașnică, este necesar:

– să se dea atenție rezultatelor activității desfășurate în cadrul proiectului *Studierea și predarea istoriei Europei în secolul al XX-lea*, condus de Consiliul pentru Cooperare Culturală, avându-se în vedere atât abordarea de conținut, cât și cea metodologică;

– să se însușească programele Consiliului Europei privind reforma predării istoriei și pregătirea de cărți noi și ghiduri metodologice pentru dezvoltarea și consolidarea stabilității democratice;

– să se însușească programele Consiliului Europei pentru creșterea nivelului de cunoaștere și pentru predarea aspectelor legate de moștenirea culturală;

– să se difuzeze, cât mai larg posibil, materiale didactice elaborate în proiectul *Studierea și predarea istoriei Europei în secolul al XX-lea*, folosindu-se tehnologiile informației și comunicării;

– să crească asistența în pregătirea de noi programe și standarde pentru predarea istoriei, inclusiv elaborarea de noi manuale, în special în Federația Rusă, țările caucaziene, Europa de Sud-Est și regiunea Mării Negre;

– să se folosească Programul de pregătire la locul de muncă pentru personalul din Educație al Consiliului Europei, pentru a ajuta profesorii să capete aceste noi cunoștințe, în context european, care să le permită să compare puncte de vedere și experiențe diferite.

4. Conținutul programei

Predarea istoriei, alături de faptul că trebuie să evite acumularea de cunoștințe enciclopedice, trebuie, cu toate acestea, să cuprindă:

- creșterea conștiinței dimensiunii europene, urmărindu-se elaborarea de programe astfel încât să se formeze elevilor o conștiință europeană deschisă restului lumii;
- dezvoltarea spiritului critic la studenți, abilitatea de a gândi pentru sine, obiectivitate și rezistența față de tendințele de manipulare;
- evenimente și momente care și-au lăsat amprenta pe istoria Europei, studiate la nivel local, național, european și global, aprofundându-se, în special, perioade și fapte importante;
- studierea fiecărei dimensiuni a istoriei europene, nu doar politice, ci și economice, sociale și culturale;
- dezvoltarea curiozității și a spiritului interogativ, în special prin folosirea metodelor descoperirii în studierea moștenirii culturale, un domeniu care reflectă foarte bine influențele interculturale;
- eliminarea prejudecăților și a stereotipurilor, prin reliefarea în programele de istorie a influențelor reciproce pozitive între țări diferite, religii și școli de gândire, în dezvoltarea istorică a Europei;
- studierea critică a utilizării greșite a istoriei, fie că este vorba despre negări ale faptelor istorice, falsificări, omiteri, ignoranță sau re-asmări cu scop ideologic;
- studierea problemelor controversate prin luarea în considerare a diverselor fapte, opinii și puncte de vedere, precum și prin cercetare în vederea stabilirii adevărului.

5. Metode de învățare

Folosirea izvoarelor

Trebuie folosită o varietate cât mai mare de izvoare și de materiale didactice pentru a se comunica faptele istorice și a le prezenta spre a fi învățate, printr-o abordare critică și analitică, cum ar fi:

- arhivele, deschise publicului, în special în țările din Europa Centrală și de Est, care acum asigură accesul, niciodată acordat înainte la anumite documente originale;
- filme documentare și artistice și produse audio-vizuale;
- materiale realizate prin tehnologia informației, care trebuie studiate individual și colectiv, în care profesorul are un rol vital;
- toate tipurile de muzee ale secolului al XX-lea din Europa și locurile simbolice din punct de vedere istoric, care promovează o

percepție realistă asupra evenimentelor recente, în special în dimensiunea lor cotidiană;

– istorie orală, prin care mărturia vorbită asupra evenimentelor istorice recente poate prezenta o istorie vie tinerilor și care poate oferi puncte de vedere și perspective asupra faptelor omise din documentul istoric.

Cercetarea personală

Elevii trebuie încurajați să întreprindă cercetări personale, potrivit nivelului lor și împrejurărilor, dezvoltându-se astfel curiozitatea și inițiativele pentru culegere de informații și abilitatea de a discerne faptele mai importante.

Cercetarea în grup

Trebuie încurajate grupurile de elevi, clasele și școlile să se angajeze în proiecte de cercetare sau de inițiere activă, pentru a se crea condiții de dialog și pentru o comparație deschisă și tolerantă a opiniilor.

Abordarea inter- și multidisciplinară

Învățarea istoriei trebuie să folosească potențialul educațional al abordării interdisciplinare și multidisciplinare, creând legături cu alte materii, inclusiv literatură, geografie, științe sociale, filozofie, arte și științe exacte.

Abordarea internațională, transfrontalieră

În funcție de împrejurări, trebuie încurajată implementarea proiectelor internaționale, transfrontaliere, bazate pe studierea unei teme comune, abordare comparativă sau asumarea unei sarcini comune de către câteva școli din țări diferite, urmărindu-se a se obține avantaje din noile posibilități deschise de tehnologia informației și din schimburi inter-scolare.

6. Predare și aducere aminte

Pe lângă reliefaarea realizărilor pozitive ale secolului al XX-lea, ca folosirea pașnică a științei pentru condiții de viață mai bune și extinderea democrației și a drepturilor omului, trebuie ca în sfera educațională să se facă tot ce este omeneste posibil pentru a preveni repetarea sau tăgăduirea

evenimentelor devastatoare care au marcat acest secol, anume Holocaustul, genocidurile și alte crime împotriva umanității, purificarea etnică și violările masive ale drepturilor omului și ale valorilor fundamentale – valori de a căror respectare Consiliul Europei este în mod special preocupat. Astfel, trebuie avute în vedere:

- ajutorarea elevilor în a avea o cunoaștere responsabilă a evenimentelor – și a cauzelor lor – care au însemnat o pată neagră în istoria europeană și mondială;

- meditația asupra ideologiilor care au dus la astfel de evenimente și asupra modului de a preveni repetarea lor;

- concretizarea, dezvoltarea și coordonarea programelor de educație la locul de muncă, pentru profesori în statele membre ale Consiliului pentru Cooperare Culturală;

- facilitatea accesului la documentația disponibilă despre acest subiect, prin folosirea noii tehnologii și prin dezvoltarea unei rețele de centre de predare în acest domeniu;

- implementarea și monitorizarea implementării hotărârii miniștrilor educației (Cracovia, 2000) pentru a se desemna o zi în școli, în linia istoriei fiecărei țări, pentru comemorarea Holocaustului și pentru prevenirea crimelor împotriva umanității;

- dezvoltarea responsabilității specifice a Consiliului Europei în domeniul educațional ca Grup Operativ pentru Cooperare Internațională cu privire la Educația, Aducerea aminte și Cercetarea Holocaustului.

7. Specializarea la locul de muncă pentru profesorii de istorie

Specializarea la locul de muncă a profesorilor de istorie trebuie:

- să ofere posibilitatea și să încurajeze profesorii de istorie să folosească metode complexe, procesuale și reflexive de predare a istoriei;

- să informeze pe viitorii profesori de istorie și pe cei care deja practică profesia despre ultimele inovații, instrumente și metode, în special acolo unde este vorba de tehnologiile comunicării și informației;

- să facă cunoscută profesorilor folosirea tehnicilor de predare care, mergând în profunzime, dar observând și informația factuală, sunt destinate să-i ajute pe elevi să interpreteze și să analizeze faptele istorice și influența lor asupra prezentului în diferite contexte, sociale, geografice, economice etc.;

– să ajute profesorii să folosească acele tehnici de evaluare care au în vedere nu doar informațiile memorate de elevi, ci și activitățile pe care aceștia le pot desfășura, în urma însușirii informației, fie că este vorba de cercetare, discuții sau analiză a problemelor controversate;

– să ajute la inițierea și crearea situațiilor de învățare interdisciplinară, în colaborare cu profesorii.

Având în vedere faptul că tehnologiile informației și ale comunicării conduc la o transformare a rolului profesorilor de istorie, este important:

– să se creeze oportunități pentru schimburi, astfel încât profesorii să poată cunoaște marea varietate de tipuri de învățare, ceea ce implică și noul lor rol;

– să se sprijine înființarea grupurilor de discuții, care să analizeze dificultățile profesiei, ezitățile și îndoielile privind noile metode de învățare;

– să se dezvolte bănci de resurse, care să specifice nu numai documentele și site-urile disponibile, ci și validitatea informațiilor primite de la site-urile respective.

Pentru împlinirea acestor obiective și pentru a se stabili un profil specific profesorilor de istorie, este recomandabil:

– să se asigure institute de educație pentru profesorii de istorie, acordându-li-se sprijinul necesar pentru menținerea și îmbunătățirea calității educației lor, pentru dezvoltarea profesionalismului și crearea statutului social al profesorilor de istorie;

– să se dea importanța cuvenită formatorilor profesorilor de istorie, luându-se în considerare principiile conținute în prezenta Recomandare;

– să se promoveze cercetarea comparativă asupra obiectivelor, structurilor și standardelor specifice formării la locul de muncă a profesorilor de istorie și, ca urmare a acesteia, să se promoveze cooperarea inter-instituțională și schimburile de informații necesare pentru reforma privind educarea profesorilor de istorie la locul de muncă și formarea trainerilor acestora;

– să se inițieze parteneriate între toate instituțiile active sau care au de-a face cu formarea profesorilor de istorie (în special, mass-media), evidențiindu-se misiunea lor specială și responsabilitățile specifice.

8. Tehnologiile informației și comunicării

În conformitate cu legislația și cu respectarea libertății expresiei, trebuie făcuți pașii necesari pentru combaterea difuzării materialului rasist, xenofob și revizionist, în special prin internet.

În contextul folosirii răspândite a tehnologiilor informației și comunicării de către tineri, atât în cadrul, cât și în afara școlii, este important ca metodele de predare să accepte că aceste tehnologii:

- sunt resurse vitale pentru predarea istoriei;
- necesită o evaluare profundă a diversității și credibilității surselor;

- permit profesorilor și elevilor accesul la sursele originale și la interpretări multiple;

- lărgesc accesul la informațiile și faptele istorice;

- măresc și facilitează oportunitățile pentru schimburi și pentru dialog.

Mai mult, este recomandabil să se stabilească condițiile necesare pentru profesori ca:

- în procesul de selecție să-și ajute elevii să evalueze credibilitatea surselor de informare și a informațiilor;

- să introducă proceduri care să încurajeze analiza critică, care recunoaște o multitudine de puncte de vedere și care adoptă o abordare transculturală pentru interpretarea faptelor;

- să-și ajute elevii să-și dezvolte aptitudinile cum sunt: analiza critică și gândirea prin analogie.